

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2006 vp

Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran toimintakertomus vuodelta 2005

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä huhtikuuta 2006 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran toimintakertomuksen vuodelta 2005 (K 2/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallintoneuvoston puheenjohtaja Mari Kiviniemi, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

- hallintoneuvoston puheenjohtaja Jouni Backman, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- yliasiamies Esko Aho, ohjelmajohtaja Maaret Heiskari, ohjelmajohtaja Hannu Hanhijärvi, ohjelmajohtaja Anu Harkki, ohjelmajohtaja Jukka Noponen, rahoitus- ja talousjohtaja Magnus Sjöblom ja tutkimuspäällikkö Vesa-Matti Lahti, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra.

KERTOMUS

Sitra on kertomusvuonna ryhtynyt toteuttamaan uutta ohjelmatoimintaansa tavoitteenaan mahdollisimman suuri yhteiskunnallinen vaikutavuus valituilla sektoreilla. Ohjelma-alueet ovat innovaatiot, terveydenhuolto, elintarvikkeet ja ravitsemus, ympäristö, Venäjä ja Intia. Ohjelmien toimintamuodot ovat tutkimus, strategiaproessit, innovatiiviset kokeilut, uuden liiketoiminnan kehittäminen ja yritysrahoitus.

Innovaatio-ohjelman (vuosina 2004—2008) tavoitteena on kehittää Suomea yhteiskunnallisen ja taloudellisen innovaatiotoiminnan edelläkävijänä. Perustamansa kansallisen ennakointiverkoston avulla Sitra pyrkii tunnistamaan Suomen tulevaisuuden kannalta merkittävät haasteet ja mahdollisuudet. Ohjelman puitteissa selvitetään muun muassa keinoja hyödyntää pa-

remmin ulkomailla tuotettuja innovaatioita. Ohjelman konkreettisena tavoitteena on löytää, arvioida ja kaupallistaa kustannustehokkaasti potentiaaliset kaupallistettavat innovaatiot.

Terveydenhuollon ohjelma (vuosina 2004—2009) pyrkii löytämään sektorille uusia ratkaisuja ja toimintamalleja paremman palvelun takaamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Keskeisenä selvityskohteena on paperittoman terveydenhuollon kehittäminen.

Elintarvike- ja ravitsemusohjelman (vuosina 2004—2007) tavoitteena on Suomen ravitsemustoimialan kansainvälisen kilpailukykyyn parantaminen ja terveyden edistäminen. Tarkoituksena on edistää erityisesti perusruuan ja terveystuotteiden ruuan välimaastoon sijoittuvan niin kutsutun järkiruuan kaupallistamista ja

kansainvälisen kilpailukyvyyn lisäämistä. Tavoitteena on löytää muutama kärkituote, joille avautuisivat laajemmat kansainväliset markkinat.

Ympäristöohjelman (vuosina 2005—2007) tavoitteena on kehittää suomalaisesta ympäristötekniikasta ja -osaamisesta merkittävä kansainvälistymisen kasvuala.

Venäjä-ohjelma (vuosina 2004—2007) pyrkii luomaan Suomen ja Venäjän taloussuhteille nykyistä laajemman viitekehyksen vaikuttamisen eri tasoilla. Ohjelma jakautuu strategia-, forum- ja integraatio-osa-alueisiin. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on lisätä yhteistyötä ja verkottautumista maiden välillä. Konkreettisena hankkeena on mm. uudenlaisen teollisuuskyläkonseptin luominen suomalaisten pk-yritysten kansainvälistymisen edistämiseksi.

Intia-ohjelman (vuosina 2004—2006) tavoitteena on parantaa Suomen Intia-osaamista.

Ohjelman avulla selvitetään potentiaalisia yhteistyön alueita. Jatkotyötä harkitaan erityisesti osajavaihtoon liittyen.

Sitra rahoittaa toimintansa peruspääoman ja rahoitustoiminnan tuotoilla. Peruspääoman tuotto oli kertomusvuonna erittäin hyvä, ja myös pääomasijoitusten tuotto yli kaksinkertaistui edellisvuodesta. Sitran vuoden 2005 tilikauden tulos oli 45,8 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Rahoituspäätökset kohdistuivat enenevässä määrin ohjelmakokonaisuuksiin sekä tutkimus- ja kehitystoimintaan. Rahoituspäätösten kokonaismäärä oli 28,9 miljoonaa euroa eli vuoden 2004 tasolla. Rahaston peruspääoman markkina-arvo nousi edellisvuoden tapaan ollen nyt 662 miljoonaa euroa.

Sitran hallintoneuvoston käsityksen mukaan Sitran talous on vakaalla pohjalla ja toiminta hyvin hoidettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sitra on kertomusvuonna saanut kaikki ohjelmakokonaisuutensa käyntiin. Samalla rahaston rooli on selkeästi muuttunut pääomasijoittajasta Suomen kilpailukyvyyn aktiiviseksi kehittäjäksi. Valiokunta on jo aiemmassa mietinnössään (TaVM 6/2005 vp) pitänyt Sitran strategiaa ja uusia painopisteitä perusteltuina.

Merkittävä osa Sitran uudesta toimintatavasta keskittyy uudenlaisten toimintamallien kehittämiseen sekä innovaatioiden ja teknologian parempaan hyödyntämiseen. Tämä on pitkäjänteistä työtä, joka ei pääty suhteellisen lyhyiden määraikaisten ohjelmien päättyessä vaan edellyttää, että työn tulosten hyödyntämistä jatketaan. Talousvaliokunta katsoo, että on tärkeää jo nyt varmistaa, että tehdyn työn tuloksina syntyviä välineitä ja keinoja voidaan jatkossa hyödyntää mahdollisimman laajasti ja tehokkaasti. Julkisen sektorin toimijoiden osalta tämä edellyttää Sitralta jatkuvaa tiivistä yhteistyötä keskeisten ministeriöiden sekä Valtion tiede- ja teknologia-neuvoston, Suomen Akatemian, Teknologian kehittämiskeskuksen ja Valtion teknillisen tutki-

muskeskuksen kanssa. Selkeitä yhtymäkohtia löytyy myös Finnveran ja Finpron toimintaan. Tiedon hyödyntämiseen liittyy valiokunnan näkemyksen mukaan kiinteästi myös koulutustoiminta, joka selkeänä osa-alueena on jäänyt Sitran nykyisten toimintamallien ulkopuolelle. Valiokunta katsoo, että esimerkiksi talouspolitiikkakurssit tarjoaisivat edelleen hyvän väylän jakaa ajankohtaista tietoa sekä talouspoliittisille päättäjille että elinkeinoelämälle.

Sitran tavoitteena on olla aktiivisesti mukana rakentamassa Suomelle vahvempaa osaamista ja kilpailukykyä. Kullekin ohjelma-alueelle asetetut tavoitteet ovat korkealla, kuten tulee ollakin. Uusien toimintamallien ja tavoitteiden myötä korostuu myös tarve tulosohjauksen uudistamiseen. Talousvaliokunta painottaakin Sitran uuden toimintamallin vaikutusten seurannan tarkeyttä. Työn tulosten mittaamiselle tulee luoda kattava järjestelmä, jonka avulla voidaan seurata toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja voimavarojen käytön tehokkuutta. Ohjelmien suhteellisen lyhyen keston vuoksi tätä työtä on aiheellista jatkaa vielä ohjelmien päätyttyäkin.

Näin saatava tieto auttaa sekä seuraamaan Sitran uuden strategian tuloksellisuutta että antamaan pohjatietoa tulevien ohjelma-alueiden tehokkaiksi toteuttamistavoiksi.

Sitran käytössä olevat toimintamallit vaihtelevat ohjelmatyypeittäin. Yhteistyö mukana olevien suomalaisten yritysten kanssa on tiivistä, ja tietyissä tilanteissa tehokkaimmaksi keinoksi saatetaan valita osallistuminen yrityksen hallintoelimiin. Ottaen huomioon, että Sitran toiminta keskittyy nyt vielä aiempaa selkeämmin tietyille rajatuille sektoreille, joilla toimivat yritykset kilpailevat ainakin osin keskenään, talousvaliokunta painottaa kilpailuneutraliteetin varmistamisen tärkeyttä. Sitran tulee luoda tämän tyyppisiäkin tilanteita ajatellen hyvän hallintotavan periaatteet (corporate governance), jotka takaavat luottamuksen ja toiminnan läpinäkyvyyden säilymisen kaupallisten markkinoiden suuntaan.

Riskirahoitus on edelleen osa Sitran toimintaa, vaikkakin sitä pyritään nyt keskittämään selkeämmin valituille ohjelma-alueille. Life Sciences- eli bioteknologiasektoriin tehdyt sijoitukset ovat tältä osin merkittävimmät. Kuten edellisessäkin Sitran toimintakertomuksesta antamassaan lausunnossa, talousvaliokunta katsoo, että

valtion riskirahoitusjärjestelmä kaipaa selkeyttämistä. Toimijoita on monta, ja toiminta-alueet ovat osin jäsentymättömät. Tämän vuoksi valiokunta pitää edelleen tärkeänä, ettei Sitra riskirahoituksen osalta ryhdy nopeisiin suunnanmuutoksiin. Mahdolliset muutokset jo tehtyihin sijoitusjärjestelyihin tulee hoitaa mahdollisimman pitkälle yritysten toimintaedellytykset turvaten. Bioteknologiasektoristakin saadut kokemukset huomioon ottaen Sitran tulee tarkoin suunnitella, miten erkaantuminen uusista eri toimintaohjelmiin liittyvistä sijoituksista voidaan jatkossa hoitaa mahdollisimman kestäväällä tavalla. Uuden strategian muotoutuminen suhteellisen nopeasti muuttuvien ohjelmien varaan painottaa sijoituspolitiikan tarkkaa harkintaa entistään.

Päätösehdotus

Talousvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy kertomuksen ja

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran hallintoneuvostolle.

Helsingissä 21 päivänä syyskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Jari Leppä /kesk
jäs. Arto Bryggare /sd
Sari Essayah /kd (osittain)
Esko Kiviranta /kesk
Martti Korhonen /vas
Marjaana Koskinen /sd
Seppo Lahtela /kesk

Jere Lahti /kok
Sirpa Paatero /sd
Klaus Pentti /kesk
Antti Rantakangas /kesk (osittain)
Martin Saarikangas /kok
Sari Sarkomaa /kok
Juhani Sjöblom /kok
Oras Tynkkynen /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.